

Místo svatě třem náboženstvím

Dávejte každému, co mu patří: komu daň, tomu daň, komu clo, tomu clo, komu uctívost, tomu uctívost, komu čest, tomu čest. (Řím 13,7)

Nepochybně nejkonfliktnějším posvátným místem tří velkých náboženství, židovství, křesťanství a islámu, je dnes Chrámový pahorek v Jeruzalémě. Přes tisíc let na něm stál Jeruzalémský chrám a v něm vesvatyně – Hospodinův příbytek. Zde se přinášely celopaly a děkovné oběti, sem byli přinášeni všichni prvorození chlapci, aby byli zasvěceni Pánu. Přes tisíc let putovali do Jeruzalémského chrámu všichni zbožní Židé. Po zkáze chrámu v roce 70 po Kristu zde byla takřka po šest set let země nikoho. Po nájezdu muslimů roku 638 jimi bylo toto místo už natrvalo anektováno. Na znamení ovládnutí *Chrámového pahorku* tu Alláhovi vyznavači vybudovali mešitu *Qubbat al-Sakhra* neboli *Skalní dóm*. Mešita měla svědčit o moci islámu a měla být znamením vítězství nad židovstvím i křesťanstvím. Během křížových výprav byl Skalní dóm na krátký čas změněn v křesťanský kostel *Templum Domini* a na jeho zlaté kopuli byl vztyčen kříž. Když byl roku 1178 Jeruzalém dobyt sultánem *Saladinem*, na vrcholkopule se vrátil půlměsíc a vévodí jí podnes.

Stavitelé mešity *Abd al-Malik* využili naprosto záměrně k jejímu vyzdobení pokladů uloupených z křesťanských kostelů – ostatně stejně se předtím i potom chovali *křesťanští dobyvatelé* ve vztahu k nekřesťanským náboženstvím. Čelenky a náhrdelníky zdobící dnes Skalní dóm jsou šperky byzantských vládců a ozdoby stržené z ikon Krista, Bohorodičky a křesťanských světců. V zakládací listině mešity se dočteme: *Ó ty, lide Knihy, poznej hranice své víry a mluvo o Bohu jen pravdu. Mesiáš Ježíš, Syn Mariin, je pouhým Božím apoštolem, stvořením jeho slova, které seslal skrze Marii, Duchem zrozeným z něho. Věř tedy v Boha a jeho posly, ale nikdy nemluvo o Trojici. Bude to pro tebe lepší. Bůh je jediný. Byl by se vzdálil slávě, kdyby musel mít Syna. Důvodem sporu o posvátná místa ale není náboženská pravda, nýbrž špinavá politika, která zneužívala náboženství jako nástroje k ovládnutí, násilí a moci.*

Když se farizeové snažili zavléci Ježíše do židovsko-římského sporu tím, že se ho zeptali: *Pověz nám tedy: Co myslíš, je dovoleno platit daň císaři, nebo ne? Ježíš prohlédl jejich zlý úmysl a odpověděl: „Co mě pokoušíte, pokrytci? Ukažte mi peníz, kterým se platí daň!“ Podali mu denár. Zeptal se jich: „Čí je to obraz a nápis?“ Odpověděli: „Císařův.“ Tu jim řekl: „Dávejte tedy, co je císařovo, císaři, a co je Boží, Bohu“ (Mt 22,17-21). Oddělit politiku od náboženství, zřít se vnučování vlastní vůle celému světu, sloužit jedině Bohu, milovat každého člověka jako bratra – to je to, co může vyřešit spor o svatá místa v Jeruzalémě. Tehdy se stanou místy Boží slávy, nikoli nenávisti, zločinu a prolévání lidské krve.*

Józef Augustin – Jeruzalémské meditace

Prameny, odkazy

Daniel J. Harrington – Evangelium podle Matouše – Sacra pagina; Silvano Fausti – Nad evangelium podle Matouše; Petr Karas – Boží slovo na každý den; Angelo Scarano – www.pastorace.cz; Petr Mareček – www.biblickedilo.cz; Mísál na každý den liturgického roku

Vydává Pastorační středisko brněnské diecéze jako součást diecézního biblického programu *Vezmi a čti*. Ke stažení na www.vezmiacti.cz.

29. neděle v mezidobí – cyklus A

16. října 2011

¹⁵Farizeové odešli od Ježíše a uradili se, jak by ho chytli za slovo. ¹⁶Poslali k němu své učedníky zároveň s herodovci, aby mu řekli: „Mistře, víme, že jsi pravdomluvný, a že učíš cestě k Bohu podle pravdy. Nedbáš lidských ohledů, nehledíš totiž na to, čím kdo je.“ ¹⁷Pověz nám tedy: Co myslíš, je dovoleno platit daň císaři, nebo ne? ¹⁸Ježíš prohlédl jejich zlý úmysl a odpověděl: „Co mě pokoušíte, pokrytci? ¹⁹Ukažte mi peníz, kterým se platí daň!“ Podali mu denár. ²⁰Zeptal se jich: „Čí je to obraz a nápis?“ ²¹Odpověděli: „Císařův.“ Tu jim řekl: „Dávejte tedy, co je císařovo, císaři, a co je Boží, Bohu.“

Mt 22,15-21

Úvod k meditaci

Ježíšova odpověď farizeům zdánlivě utvrzuje v přesvědčení ty křesťany, kteří striktně oddělují svůj náboženský život od civilního – jako by to byly dva oddělené světy. Ve skutečnosti Bohu patří celý svět, patří mu tedy i celý můj život. To mě má vést k tomu, aby se má víra – vztah k Bohu – projevovala v oblasti církevní, rodinné i *společensko-civilní*. V jaké harmonii nebo disharmonii je moje křesťanské přesvědčení a můj běžný civilní život? V jakých konkrétních případech je moje víra inspirační a motivační silou pro odpovědné angažování se ve společenském životě?

Výklad biblického textu

Kontext: Po sérii tří podobností namířených proti neposlušnosti „židovských duchovních“ musí Ježíš čelit třem zkouškám (léčkám) ze strany farizeů (2x) a saduceů (1x). Náš úryvek je první z těchto kontroverzí.

¹⁶**Poslali k němu své učedníky zároveň s herodovci, aby mu řekli:** „Mistře, víme, že jsi pravdomluvný: Farizeové byli v zásadě proti okupantské římské moci (i když učili, že se má platit daň). Herodovci, naproti tomu, byli loajální a usilovali o pokoj a neměnný stav v zemi. Otázka je navozená tak, aby nevyzněla jako zkouška, ale jako výraz upřímné touhy dobrat se pravdy: skrze uctivé oslovení *Mistře* a následující ujištění se tázající snaží budit zdání, že respektují Ježíšovu autoritu a hledají u něj radu. Tímto rafinovaným způsobem usilují o to, aby Krista dotlačili k odpovědi, která ohrozí jeho život.

učíš cestě k Bohu podle pravdy. Nedbáš lidských ohledů, nehledíš totiž na to, čím kdo je.: Větou *nedbáš lidských ohledů* jako by ho chtěli vybízet k otevřené vzpouře vůči vládnoucí moci.

¹⁷**Pověz nám tedy: Co myslíš, je dovoleno platit daň císaři, nebo ne?:** Položená otázka je důmyslná. Tou daní se míní roční poplatek, který měl platit každý dospělý. Daň byla hořkým připomenutím, že Izrael trpí pod římskou nadvládou.

¹⁸**Ježíš prohlédl jejich zlý úmysl a odpověděl: Co mě pokoušíte, pokrytci?:** Kristus však prohlédl jejich zlý úmysl (o Ježíšově výjimečném poznání viz také 12,15; 16,8). Proto označuje tazatele jako pokrytce, tj. jako ty, kdo se snaží maskovat své skutečné úmysly.

Týden
s Božím
slovem

1. čtení:

Iz 45,1.4-6

2. čtení:

1 Sol 1,1-5b

Evangelium:
Mt 22,15-21

Srovnání:

Mk 12,13-17

Lk 20,20-26

Mk 3,6

Řím 13,7

¹⁹ „Ukažte mi peníz, kterým se platí daň!“ Podali mu denár: Už samotný fakt, že tazatelé mají s sebou peníz, svědčí o jejich neupřímnosti: nemají zábrany nosit s sebou peníz s rouhavým nápisem *Tiberius Augustus Caesar / císař, syn božského Augusta*.

²⁰ Zeptal se jich: „Či je to obraz a nápis?“: Oni mu kladou otázku, ale on otočí situaci a položí otázku jim. A tak jejich odpovědi a faktem, že měli v kapse denár s *božským Augustem*, mu oni sami pomohou rozřešit hádanku.

²¹ Odpověděli: „Císařův.“ Tu jim řekl: „Dávejte tedy, co je císařovo, císaři, a co je Boží, Bohu.“: Z toho plyne, že císaři patří to, co je císařovo (a nic víc!), Bohu to, co je Boží („každému, co jeho je“). Ježíšova odpověď je skutečně božská, jednoduchá a přítom ohromující: kdyby řekl, že není dovoleno platit daň, našli by ho ze vzpoury vůči římské vládě. Kdyby naopak řekl, že se má platit, našli by ho, že není tím slíbeným Mesiášem–Vysvoboditelem, protože nabádá k podřízenosti vůči okupantům. Kristus svojí odpovědí vyvážil první výrok (*císařovo císaři*) tím druhým (*Boží Bohu*). Dal tak vlastně za pravdu svým odpůrcům: učí Boží cestě podle pravdy a nebere ohled na to, čím kdo je (čili nestraní nikomu).

K tématu

Císařovo císaři

Jak rozdílná bývá mentalita lidí, to se snadno pozná podle toho, nad čím se kdo pohoršuje. Uvedme dvě ukázky. První je z Itálie. Jde průvod Božího těla městem. Policie zastavuje dopravu, dělá pořádek. V průvodu jde starosta, zástupci vojska, korporací. Dívá se na to někdo, kdo přijel z Československa, a kroutí hlavou. Zdá se mu divné, že tu duchovní mísí s veřejnou správou, církev se státem.

Pro opačný postoj si stačí přečíst dlouhé a neúspěšné jednání o konkordátu mezi Vatikánem a Jugoslávií po první světové válce. Pravoslavní tehdy nemohli pochopit, proč by se měla katolická církev odpoutávat od veřejné správy, proč by měla být něčím, co ke státu nepatří, proč by měla sama dosazovat své biskupy a kněze, mít svou vlastní administraci. Mluvilo se o pohoršlivé neposlušnosti a trhání národní pospolitosti.

Díváme-li se nazpět do historie, snadno objevíme, jak se obojí tendence prolétají a spolu bojují. Jedni považují za ideální úzké spojení života náboženského s veřejným. Člověk prý ani tu nemá rozlučovat, co Bůh spojil v jedno (sr. *Mt 19,8*). Společnost se nemá dělit na půlky. V konkrétní formě vznikly tzv. *cesaropapismy*. Staří byzantští cí-

saři mezi tolika státními povinnostmi také sesazovali a dosazovali biskupy, svolávali církevní sněmy, kontrolovali víru.

Papež Bonifác VIII. v západním středověku tento stav zdánlivě převrátil, ale ve skutečnosti pojetí zachoval. Jen se pokusil postavit papežství nad císaře a krále. Pochopitelně neuspěl. Daleko sympatičtější je nám úsilí středověké církve o exempci v tzv. *bojích o investituru*, o samostatné řízení svých vlastních záležitostí tak, aby se dávalo císaři, co je císařovo, ale Bohu to, co je Boží (*Mt 22,21*).

A dnes? Často se vyskytují oba směry současně jako aktuální. Na počátku tohoto století ve Spojených státech amerických nebo v Holandsku si vybudovala církev záviděnáhodnou organizaci katolického školství a farní správu právě proto, že byla úplně odloučená od státu. Veřejná správa jí zaručila jenom svobodu. Všecko ostatní vzniklo jako výkvět svobodného přesvědčení a zájmu. Ale časem vznikly i zde pochybnosti. Katolíci si uvědomují, že se s nimi nejedná spravedlivě. Obec staví hřiště, protože někteří chtějí hrát kopanou. Stát dal velké sumy na postavení koncertní síně, protože někteří milují hudbu. Jsou zadarmo kursy cizích jazyků. My katolíci, kteří jsme občané téhož státu a platíme

daně, musíme si ze svých soukromých úspor platit to, co patří k našemu náboženskému životu? Máme si sami budovat kostely, školy, kulturní místnosti jenom proto, že usilujeme o mravnost? Kdybychom se mravního obsahu zřekli, platí to stát jako tzv. neutrální iniciativu. Začali se tedy i katolíci domáhat státních subvencí pro církve. Ale pak se stane, že stát, který peníze dává, chce kontrolovat jejich účel. A zase se ztrácí svoboda, církev se vřazuje do státního aparátu.

Je možné najít nějaké definitivní řešení? Kolik různých teorií se tu už vyskytlo mezi teology a právníky! V denním životě se všech nejvíc dotýká tzv. problém kompetence. Evropské demokracie už dávno přijaly jako samozřejmé, že je výlučná pravomoc církve uspořádat své obřady, svátosti, kázání, ustanovovat kněze a biskupy apod. Církve pak se nemá, jak říkají, plést do politiky a do veřejných záležitostí, jako jsou dráhy, silnice, vojenská služba, parlament, vláda apod. A přece i tu nejsou hranice vždycky dost jasné. Procesí Božího těla je liturgická slavnost. Ale jde městem, kde je provoz. Bez policejního dozoru by to nešlo. Volby do parlamentu jsou věc státu a ne církve. Ale co když i tu jde o postoj mravnosti a víry? Kdo jiný má pozvednout hlas na obranu pravých hodnot, ne-li církev? I tzv. právní kompetence se tedy začínají proplétat.

V evangeliu jsme svědky scény se zlomyslnou otázkou farizeů, kteří se ptají Krista, zda je dovoleno platit daň císaři. Výklady této pasáže evangelia i z úst kazatelů bývají často nejen rozporuplné, ale mnohdy až fantastické. Na jedné straně můžeme být svědky diplomatického překrucování, kdy jako by křesťan měl rozdělit svou poslušnost mezi člověka a Boha, na druhé straně stojí alegorický výklad, který daň císaři a Bohu srovnává s tím, co máme dávat svému tělu a své duši. To ovšem nebezpečně zavání dualismem, který v tělesnosti viděl něco špatného.

Z kontextu celého příběhu pro nás vyplývá především to, že Ježíš určitě nepřišel někoho hecovat proti někomu jinému, ani nás nevyzývá, abychom byli sami proti sobě. My křesťané se dnes cítíme být doma ve světě, o kterém nám Ježíš řekl, abychom v něm nikdy nezdómácněli. Našimi hesly jsou soutěž a konkurence, a tak většinu své energie vynakládáme na to, abychom sami o sobě smýšleli dobře, namísto abychom v dobrém mysleli na druhé.

Pavel Konzbul – *Puzzle, kázání a zamýšlení v liturgickém roce A*

Nakonec se tedy netrpělivě ptáme, jak se máme k problému církve a státu rozumně vyjádřit. Myslím, že zásadní teoretický postoj není tak těžký, jak se zdá. Musíme si jenom dobře uvědomit, z čeho vycházíme a kam máme jednu dospět. Poslední cíl křesťanské spravedlnosti je uskutečnění Božího království na zemi. Bude tam ještě církev a stát? Jistě se tam nehodí už naše kategorie. Až bude Kristus ve všech a ve všem (sr. *Kol 3,11*), kněžství i království se sloučí v jedno, rozdíl mezi tzv. profánním a posvátným zmizí.

Problém církve a státu je v podstatě mravní. Dá se řešit jen tou cestou, jak ji krásně naznačil Dostojevský v tzv. *Legendě o velkém inkvizitorovi*. Vysoké lidské hodnoty mohou vyrůst jenom ze svobody. Nedají se nikdy *zlegalizovat*. Postátnit církve znamená zabít její poslání. Stát, který je bez práva a donucovacích prostředků nemožný, si nemůže přisvojovat vedoucí místo k ideálu. Díky donucovacím prostředkům omezuje svobodu. Ve společnosti je to nutné. Ale až kam? *Císař*, který se stal symbolem donucení, se musí spokojit do jisté míry s málem, aby byl *cestou a přípravou ke svobodě Božích dětí*. Jenom tehdy dá každý křesťan rád císařovi, co je císařovo, protože mu to *umožní dát Bohu, co je Božího* (sr. *Mt 22,21*).

Tomáš Špidlík – *Ve službě Slova*